

elementi – jezik, vera, poezija, istorija, “duh naroda”, ekonomske, vojne, političke nužnosti i interesi – uključivani su u argumentaciju podrške sopstvenim zahtevima. Istovremeno, slična ili identična “prava” kod “drugih” nisu postojala, jer se u razmatranju “njihovog” slučaja sasvim racionalno analizirala sva iracionalnost ovakvih argumenata, ili im se kao “neprijateljima” osporavalo svako “pravo”, budući da je “patriotizam” uvek bio dovoljno pokriće da se svoje “voli” i da mu se želi napredak, legitimno i na štetu “drugih”. Zato, kada su “drugi” u pitanju nisu važni ni jezik, ni vera, ni istorija, ni poezija, ni interesi, oni se “prihvataju” u svoju nacionalnu državu, asimilacijom i u naciju, samo da se zadovolji imperijalni princip, “velika” država.

Iracionalna osnova onemogućavala im je da registruju identitet “drugih” i odsustvo volje da ga menjaju, ma koliko on bio osporavan ili tumačen kao “nepostojeći”. Zato su svi nacionalizmi duboko uvereni u ispravnost, odbrambenost i pravednost svojih zahteva i tvrdnji. Svi imaju istu “opravdanu” osnovu (u prošlosti), isti “odbrambeni” karakter (u sadašnjosti) i istu velelepnu “viziju” (u budućnosti). Svima je zajednička slava u prošlosti i mučeništvo u sadašnjosti. Svi su u prošlosti bili veliki i slavni, i svima su “drugi” krivi što su u sadašnjosti mali i “žrtvovani”. Svi su uvereni da je njihovo ime večno i sveto, njihova istorija poštovana i čista, njihovi susedi manje vredni i podli. Na “njihovim” zemljama “drugi” su nastajali veštački. Samo su “oni” izvorni, oduvek prisutni i u svojoj pravdi stameni. Intelektualne konstrukcije o podelama nacionalizama na “pozitivne” i “negativne” samo su prividno vrednosne. Suštinski, one su proizvod subjektivne percepcije koja izjednačuje pojmove “naše” i “pozitivno”, i “njihovo” i “negativno”. Zato nacionalizmi mogu objektivno da vide samo svoju sliku u ogledalu, nacionalizme “drugih”, pa je sasvim razumljiva česta pojava lucidnog uočavanja utiska koji ostavljaju “velike” ideje malih naroda, kao što je onaj da su te ideje “jama nad kojom kad se Jevropa nadnese, naježi se bleđoj i koža i kosa” (Aleksijević, 1878). Sve ovo dobija sasvim drugačije značenje kada se ima u vidu da se uvek odnosi samo na susedne, “agresivne” nacionalizme, bez svesti o njihovoj identičnosti sa sopstvenim nacionalizmom. Ovakvi stavovi potvrđuju da nacionalizam nema autopercepciju, jer njegovi nosioci nemaju samosvest. U suprotnom, ne bi se u 21. veku posezalo za iracionalnim zahtevima.

Ime Srbin u Hrvatskoj, Albanac na Kosovu, Hrvat u Bosni ili Makedonac u Makedoniji bilo je višak, “stvarano” je svesno, samo sa jednom namerom: da se spreči “velika” ideja, da se onemoguće “sanjane” države, kao što je i čitava njihova egzistencija “bila” samo tom cilju podređena, uvek za račun “tuđih interesa”. Svi su “oni” i postojali samo da bi kao “remetilački faktor” onemogućavali sanjane, “čiste” nacionalne države. Neshvatanje “nacionalne države” kao države slobodnih građana i njeno percipiranje kao države slobodnog etnosa na “velikoj” teritoriji, odredilo je suštinu balkanskih nacionalizama. Ona se najbolje može prepoznati u odnosu većine i manjine. Većina uvek vidi manjinu kao remetilački, destabilizujući faktor, separatiste, a sebi daje pravo da je asimiluje i proglašava nepostojećom. Manjina uvek vidi većinu kao hegemonu, porobljivača, potencijalnog uništitelja. Dok teritorije nisu u sastavu država, već se na njih samo “pretenduje”, iako su naseljene “tuđim” narodom, ne obraća se na to pažnja. Poziva se na “istorijska prava”, ili “ekonomsku nužnost” kod onih racionalnijih, a problem naroda se ostavlja da bude rešen u budućnosti, ili asimilacijom ili priželjkivanim iseljavanjem, ili se ni ne razmišlja kako. Kada se teritorija poseduje, uglavnom se primenjuje nasilje kao odbrana od “separatizma”, a zatečeni narod se proglašava separatističkim i nezahvalnim što želi da “ode”. Identifikujući pojmove “etničke” i “nacionalne” države, nacionalizam zanemaruje suštinski faktor njihovog razlikovanja. Jednaka prava i sloboda za sve državljane je suština nacionalne države. Etnička država te zahteve završava na granicama etnosa, pri čemu ga sasvim problematično definiše. Nprevaziđenost “etničke države” koja je uvek (i kad se to ne eksplicira) “čista” u vizijama, odgovorna je za konstantnu nemogućnost stvaranja države slobodnih ljudi.

Iz problematičnog razumevanja “etnosa”, a onda i “etničkog” i “istorijskog” prava, proističe razumevanje “patriotizma” koji definiše maksimalni nacionalni cilj, a onda koristiti sva kvazinaučna sredstva da ga ostvari. Obrazloženje je uvek da svako voli svoj narod više nego druge, odnosno, da svako ima pravo da postavlja svoje maksimalne ciljeve, a sila, to jest veličina će odrediti pobjednika. “Velika” država je ideal, jer biti veći od suseda znači imati silu koja će potvrditi opravdanost zahteva i utemeljenost nacionalnih “prava”. Manjina bez sile ne može nikad ni biti u pravu, jer da je u pravu u svojim zahtevima ona bi to svojom silom i dokazala. Zato najveći “patriota” teži i najvećoj sili za svoju “nacionalnu” državu; “ljubav” prema narodu postaje eufemizam za postavljanje maksimalnih ciljeva, a sila sredstvo za određivanje pobjednika.

“Velike” države na Balkanu (Srbija, Hrvatska, Albanija, Bugarska...) međusobno se isključuju i prepliću, jer je svaka sa aspekta “svog” nacionalizma oslobodilačka i ujediniteljska, a sa aspekta “drugih” porobljivačka. Zato je zanimljivo videti gde su danas realne balkanske države u odnosu na “velike” ideje njihovih nacionalista. Srpska je na krajnjem severoistoku, albanska na krajnjem jugozapadu, grčka na krajnjem jugu, bugarska na krajnjem istoku, hrvatska na krajnjem zapadu. Kao da je samo krajnji, minimalni granični pojas megaloidija i projekata imao racionalno, etničko, istorijsko, političko opravdanje. A sukobi koji i dalje nastaju na širokom prostoru koji ne spada u “male”, granične pojaseve, rezultat su nedovršenosti i nemogućnosti dovršavanja ovih megaloidija sve dok se ne dođe do svesti i saznanja (maksimana svest) o regresivnosti ideje nacije koju čini mitološki “izvorni” etnos, ili (minimalna svest) o brojnoj, ekonomskoj, političkoj slabosti balkanskih država – nacija i njihovoj nemogućnosti da pojedinačno diktiraju prilike na Balkanu, čak i bez svesti šta im zaista “pripada” ili “ne pripada”, i uz možda očuvanu mitsku svest da budućnost radi za njih i za neko buduće potvrđivanje njihove veličine. Zato je zamišljeni megaloprostor uvek poprište novih ratova. Dva, tri, četiri... “oslobodilačka” pokreta uvek se sudaraju i otvaraju nova žarišta.

Pokazalo se da iracionalni nacionalizam baziran na kvazietničkim pretpostavkama nema racionalno utemeljenje u odbrani države, budući da nije zadovoljan nijednom državnim tvorevinom. Ako je država velika, u njoj ima suviše “stranih tela” (“corpora aliena”), nije “čista”; ako je relativno “čista” onda je suviše mala. Iz istog razloga nacionalizam nema